

2025-01-17
S2025/00072

Socialdepartementet

Inrättande av en delegation för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet

Regeringskansliet (Socialdepartementet) uppdrar åt Martin Färnsten att biträda Socialdepartementet i arbetet med att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personscentrerade insatser till personer med samsjuklighet.

Uppdraget ska bedrivas i en delegation. I delegationen ska även två sekreterare ingå. Delegationen ska vara en del av Regeringskansliet och följa den uppdragsbeskrivning som framgår av *bilagan*.

Delegationens uppdrag upphör när slutredovisning har skett senast den 15 december 2027.

Kostnaderna för uppdraget ska belasta utgiftsområde 1 Rikets styrelse, anslaget 4:1 Regeringskansliet m.m., anslagsposten 1 Till Regeringskansliets disposition, budgetram 6 Socialdepartementet.

Beslutet har fattats av socialministern.

Utdrag till

Statsrådsberedningen/Gransk

Justitiedepartementet/L5, DÅ

Socialdepartementet/SAM, SL, SOF

Regeringskansliets förvaltningsavdelning

riskdagens socialutskott

Statens institutionsstyrelse

Sveriges Kommuner och Regioner

Martin Färnsten

Socialdepartementet

En delegation för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet

Sammanfattning

En delegation ges i uppdrag att biträda Regeringskansliet (Socialdepartementet) i arbetet med att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet i form av skadligt bruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd. Reformen ska innebära att regionernas ansvar för beroendevården stärks och att ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten tydliggörs. Regionerna ska ha ansvar för att personer med missbruksproblematik och beroendesjukdom ges en sammanhållen vård och behandling. Socialtjänstens ansvar för stöd i vardagen, t.ex. i form av boende, sysselsättning och hjälp att utveckla egna resurser, ska kvarstå. Utgångspunkten för arbetet ska vara de förslag som Samsjuklighetsutredningen (S 2020:08) lämnat i sina två betänkanden (SOU 2021:93 och SOU 2023:5).

I uppdraget ingår att ta fram en plan för reformens genomförande, analysera Samsjuklighetsutredningens förslag och lämna förslag på vilka eventuella ändringar eller kompletteringar av dessa som krävs, ta fram nya och kompletterande konsekvensanalyser samt föra dialog med berörda aktörer i reformarbetet.

Uppdraget ska delredovisas senast den 31 mars 2025 respektive den 31 mars 2026. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 december 2027.

Tydligare ansvarsfördelning för att beroendevården och insatser till personer med samsjuklighet ska stärkas

Det finns behov av mer samordnade insatser inom och mellan verksamheter för personer med samsjuklighet i form av skadligt bruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd. I Tidöavtalet, som är en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, anges att beroendevården ska stärkas och att personer med missbruksproblematik och beroendesjukdom ska ges en sammanhållen vård och behandling. Ansvaret för detta ska ligga på regionerna medan socialtjänstens ansvar för stöd i vardagen, t.ex. i form av boende, sysselsättning och hjälp att utveckla egna resurser, ska kvarstå.

Samsjuklighetsutredningen

I juni 2020 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd (dir. 2020:68). Genom tilläggsdirektiv i oktober 2021 fick utredaren även i uppdrag att lämna förslag på en gemensam lagstiftning för personer som vårdas utan samtycke enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall eller lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Utredningen, som antagit namnet Samsjuklighetsutredningen, har lämnat två betänkanden: Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93) och Från delar till helhet – Tvångsvården som en del av en sammanhållen och personcentrerad vårdkedja (SOU 2023:5). Betänkandena har remitterats.

Samsjuklighetsutredningen föreslår en reform för att stärka samhällets insatser till personer med samsjuklighet och har bl.a. lämnat förslag till ett mer renodlat ansvar för skadligt bruk och beroende, som bl.a. innebär att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård och att behandling ska ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd. Samsjuklighetsutredningen har även lämnat förslag till en samordnad vård- och stödverksamhet för dem med störst behov och till hur en ny tvångsvårdslagstiftning för personer med skadligt bruk eller beroende ska utformas när det gäller personer med skadligt bruk eller beroende. För att kunna genomföra reformen behöver förslagen i vissa delar analyseras vidare och vid behov även justeras och kompletteras. Dessutom behöver annat beredningsunderlag som har bäring på reformen

beaktas, däribland vissa förslag i betänkandet God tvångsvård – trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOU 2022:40). Vidare behöver berörda aktörer, bl.a. regioner och kommuner, involveras i genomförandet av reformen.

Uppdraget att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet

Delegationen ska biträda Regeringskansliet (Socialdepartementet) i arbetet med att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet.

Plan för reformens genomförande

Genomförandet av reformen behöver enligt Samsjuklighetsutredningen ske i flera steg. I uppdraget ingår att ta fram en plan för reformens genomförande, där det första steget ska genomföras snarast möjligt.

Fortsatt arbete med författningsförslag

Delegationen ska med utgångspunkt i författningsförslagen i Samsjuklighetsutredningens betänkanden och de remissynpunkter som har lämnats på förslagen, analysera och lämna förslag på vilka eventuella ändringar eller kompletteringar av förslagen som krävs för att reformen ska kunna genomföras. Förslaget om att förtydliga hälso- och sjukvårdens ansvar för personer som omhändertas på grund av berusning (SOU 2023:5 avsnitt 6.8) ingår dock inte i detta uppdrag.

Hög rättssäkerhet vid tvångsvård

Delegationen ska särskilt se till att författningsförslag avseende tvångsvård uppfyller de höga rättssäkerhetskrav som måste ställas vid tvångsvård. Delegationen ska även analysera och bedöma om det finns behov av ytterligare författningsändringar för att säkerställa att ansvarsfördelningen mellan berörda huvudmän är tydlig, särskilt sådana som rör lagen om vård av missbrukare i vissa fall, lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen om psykiatrisk tvångsvård och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård.

Utgångspunkten för författningsförslagen ska, utöver rättssäkerhetsaspekterna, vara tydlighet och patientens bästa.

Delegationen ska med utgångspunkt i betänkandet God tvångsvård – trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOU 2022:40) och de remissynpunkter som har lämnats på förslagen analysera och vid behov ändra eller komplettera de förslag som innebär att barn som tvångsvårdas enligt lagen om psykiatrisk tvångsvård och enligt lagen om rättspsykiatrisk vård inte ska få placeras bland vuxna om det inte är till barnets bästa, att alla patienter som tvångsvårdas enligt nyss nämnda lagar ska ha rätt till dagliga aktiviteter på vårdinrättningen och visats utomhus minst en timme varje dag och att informationsplikten till patienten ska stärkas.

Nya och kompletterande konsekvensanalyser

Delegationen ska analysera och beskriva konsekvenser av de förslag som lämnas i enlighet med vad som anges i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. De förslag som lämnas ska vara kostnadseffektiva och samhällsekonomiskt effektiva. Delegationen ska se över och vid behov justera och komplettera konsekvensanalyserna i Samsjuklighetsutredningens betänkanden för de förslag som delegationen bedömer krävs för reformen. Organisatoriska och personella frågor ska särskilt beaktas. Förslaget om att förtydliga hälso- och sjukvårdens ansvar för personer som omhändertas på grund av berusning (SOU 2023:5 avsnitt 6.8) ingår dock inte i detta uppdrag.

I uppdraget ingår att se över och komplettera analyser avseende konsekvenser och kostnader för en eventuell avveckling av den vård som bedrivs enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall. I denna del ska delegationen föra dialog med Statens institutionsstyrelse.

Delegationen ska även göra förnyade kostnads- och konsekvensbeskrivningar beträffande de två förslagen i betänkandet God tvångsvård – trygghet, säkerhet och rättssäkerhet i psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (SOU 2022:40) som innebär att barn inte får placeras bland vuxna vid psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård och att patienter ska ha rätt till daglig aktivitet och utomhusvistelse vid vårdinrättningen. Dessa beskrivningar ska ta hänsyn till berörda förslag från Samsjuklighetsutredningen och eventuella ändringar och kompletteringar som tas fram inom delegationens arbete.

Föra dialog med berörda aktörer i reformarbetet

Delegationen ska föra dialog med och ta tillvara kunskap och erfarenheter från berörda myndigheter, inbegripet statliga utredningar, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), kommuner och regioner, patient-, brukar-, anhörig- och professionsorganisationer samt andra berörda aktörer. Dialogen ska även syfta till att tydliggöra reformens genomförandefaser och till att identifiera de närmare förutsättningarna för genomförandet samt främja erfarenhetsutbyte mellan huvudmännen.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Arbetet ska genomföras i nära dialog med berörda enheter inom Regeringskansliet. Relevant arbete som pågår i utredningsväsendet och på berörda myndigheter ska beaktas. Delegationen ska knyta till sig en referensgrupp med berörda aktörer, exempelvis SKR, regioner, kommuner och statliga myndigheter.

Delegationen ska vid de tidpunkter och i den form som bestäms i dialog med Regeringskansliet (Socialdepartementet) informera om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Delegationen ska redovisa en plan för arbetet senast den 31 mars 2025. Redovisningen ska innehålla en övergripande beskrivning av verksamhetens inriktning inklusive en preliminär plan för reformens genomförande. En andra delredovisning ska lämnas senast den 31 mars 2026. Den andra delredovisningen ska innehålla det kompletterande beredningsunderlag som delegationen bedömer behövs för reformens fortsatta genomförande. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 december 2027.